

Manastiri din Basarabia

Coordonator: prof. Maria ȘTEFAN

Autori : David Elena

Grigore Alexandru

Nita Darmina

Pavel Madalina

Stoica Elena

Zoican Loredana

Colegiului National "Spiru Haret "

**București
2006**

Mănăstiri, cetăți, biserici din Basarabia

Stema Moldovei

**Elena DAVID, Marius Alexandru GRIGORE,
Darmina NIȚĂ, Mădălina Florentina PAVEL,
Elena STOICA, Loredana ZOICAN
*Colegiul Național „SPIRU HARET”***

Mănăstiri, cetăți, biserici din Basarabia

Basarabia un “taram” pitoresc, dominat de codrii, indepartat de cararile lumii, constituia in vremuri de mult uitate melegul propice inaltarii cetatilor, manastirilor, bisericilor. In aceste locuri invaluite inca in aura enigmatica a trecutului, lemnul a fost materialul cel mai lesne pentru inaltarea lacasurilor.

Culme dupa culme, privelisti ample se deschid in cale, panorame ce gazduiesc satele rasvandite pe intinsul Moldovei, printre pasuni si paduri, anuntandu-se din departare prin semetele turla ale bisericilor construite in stil baroc si neoclasice.

Am vizitat cu totii fortificatiile care erau menite sa apere patria de atacurile straine, lacasuri de cult ale crestinilor, ascunse dupa vitraliile a caror autenticitate si vechime sopteste istoria unui popor intreg si evolutia acestuia in timp; icoane, picturi in fresce murale. Toate acestea simbolizeaza gandurile si nelinistile unor oameni care au crezut ca pot imbogati cultura si civilizatia cu rodul sufletului lor, care au depus efort considerabil in constructii ce aveau rolul de a apara populatia.

In valtoarea atator razboaie de nimicire si invazii marcate de istoria potrivnica si mereu in puterea vremii distrugatoare, partea cea mai mare a averii sufletesti a Moldovei a fost irosita, dar putinul ramas ingaduie poporul sa-si dea seama de bogatia gandului si de harul in mestesug al stramosilor, care in ciuda vremurilor neprielnice nu au continut nicicand sa potriveasca pietrele, inaltand cetati si lacase, sa ciopleasca chipuri senine, impletindu-le in jur cu podoabe, sa impreuneze culorile in zugraveli de sarbatoare.

Astazi aceste opera de arta nu mai sunt sub semnul pieirii, caci statul acorda grija cuvenita mostenirii culturale nationale moldovenesti si in ultimii ani au fost restaurate numeroase ansambluri monumentale. Arhitectura si arta Moldovei medievale au crescut sub inraurirea puternica a artei bizantine, rasvandita in tarile ortodoxe (Rusia, Armenia, Bulgaria, Serbia) absorbind motive gotice si bazace.

Mesterii moldoveni isteti din fire si simtitori la orientarile mestesugului, au muncit si pe pamanturi straine, dincolo de intinsurile Moldovei medievale. In acelasi timp la cetatile si bisericile Moldovei au lucrat mesteri veniti din alte tari ca: Ucraina, Lituania si tarile balcanice. Aceasta colaborare, in pofida jugului otoman, a servit la imbogatirea stilului artistic moldovenesc. La randul ei stilul Moldovei medievale a contribuit din plin la rasvandirea si incrucisarea formelor artistice ale vremii, fiind inalt apreciat in tarile vecine.

Cetatile Moldovei s-au inaltat in sir pe malul Nistrului in apararea hotarului amenintat de cei nepoftiti. In zidirea lor s-au impletit motivele vechilor intarituri taranesti cu cele venite din randuirea fortificatiilor mediteraneene.

Elena DAVID, Marius Alexandru GRIGORE,
Darmina NIȚĂ, Mădălina Florentina PAVEL,
Elena STOICA, Loredana ZOICAN
Colegiul Național „SPIRU HARET”

❖ Biserica Adormirii Maicii Domnului

Se găsește la circa 80 km Sud-Est de Chișinău. Nu se cunoaște data exactă când a fost construită unica biserică cu fresce murale din Basarabia: la 1455 când este atestat Causeni, perioadei de domnie a lui Vasile Lupu (1634-1653) sau mai târziu. În forma ei actuală o avem din timpul reconstrucției acesteia de la 1763-1767. Interiorul bisericii este bogat pictat în fresce murale în stilul atribuit școlii târzii de la Hurez (Țara Românească). Printre scenele cu caracter religios sunt reprezentați și ctitorii bisericii domnitorii Moldovei Nicolae și Constantin Mavrocordat, Grigore Alexandru Ghica, Grigore Callimachi, Mitropolitul Proilaviei Daniil etc.

Interesant este faptul că biserica din Causeni este semiangropată, fapt explicat printr-o legendă ajunsă la noi de pe timpul administrației tatare din zonă. Se zice că tătarii au admis construcția unei biserici creștine, cu condiția ca ea să nu depășească în înălțime un ostăș pe cal.

❖ **Manastirea Capriana**

Intr-o zona pitoreasca de codru, la 40 km nord-vest de Chisinau, se gaseste una dintre cele mai vechi manastiri din Moldova – Capriana (intemeiata in 1429). Ea a fost timp indelungat resedinta mitropolitului Moldovei, a fost ctitorita de domnitori, printre ei si Stefan cel Mare, aici au trait cronicarul Eftimie si unul dintre primii poeti a Moldovei - Chiprian.

La inceput manastirea era construita in totalitate din lemn, ca mai tarziu, in 1545 sa fie inaltata in piatra biserica de vara "Adormirea Maicii Domnului". In 1840 este inaltata biserica "Sf. Gheorghe" si la 1903 "Sf. Nicolae". La Capriana a existat si cea mai mare biblioteca manastireasca din Moldova cu pretioase daruri domnesti. Fiind inchisa si devastata in anii postbelici, ea se redeschide printre primele in 1989, devenind foarte curand un simbol al renasterii nationale. Manastirea poate fi vizitata zilnic.

Printre alte obiective care pot fi vizitate in zona numim rezervatia peisagistica "Capriana-Scoreni", Stejarul lui Stefan cel Mare si cea mai veche rezervatie din Moldova – "Codri".

**Elena DAVID, Marius Alexandru GRIGORE,
Darmina NIȚĂ, Mădălina Florentina PAVEL,
Elena STOICA, Loredana ZOICAN
Colegiul Național „SPIRU HARET”**

Mănăstiri, cetăți, biserici din Basarabia

Localizare

Județul Chișinău: Căpriană, în apropierea râului Ișnovăț, la 13 km de o. Strășeni

Descriere succintă

Există câteva ipoteze privind întemeierea Mănăstirii Căpriană. Conform primei, mănăstirea ar fi o ctitorie a lui Alexandru cel Bun, care i-a dăruit doamnei Marena "Mănăstirea de la Vișnăvăț, unde este igumen Chiprian". Data acestui hrisov este 10 februarie 1429. Din epoca lui Ștefan cel Mare (anul 1470), datează 2 documente unde este atestată trecerea "Mănăstirii Vișnăvăț" sub oblăduirea mănăstirii Neamț.

În al doilea din aceste documente este atestat actul daniei, de către doamna Chiajna, a prisăcii lui Chiprian de pe Botne, mănăstirii Neamțu. În deceniul 4 al sec. XVI denumirea Vișnăvăț este înlocuită de denumirea Căpriană. Sub acest nume mănăstirea figurează în inscripția slavonă de pe scoarța Evangheliarului, dăruit de Petru Rareș mănăstirii la 1545; aceeași denumire figurează și în descrierea celei de a doua domnii a lui Petru Rareș (1541-1546), efectuată de cronicarul Grigore Ureche.

La 1698 Constantin Antioh Cantemir va închina mănăstirea Căpriană - mănăstirii Zografu de la muntele Athos. Începând cu anul 1818, mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni întreprinde ample măsuri de reorganizare și reconstruire a mănăstirii. Biserica "Adormirea Maicii Domnului" (1545) în această perioadă este reconstruită aproape din temelie. În anul 1840 este construit paraclisul de iarnă "Sf. Gheorghe" (acum Sf. Nicolae) de către egumenul Teofilact, iar în anul 1903

**Elena DAVID, Marius Alexandru GRIGORE,
Darmina NIȚĂ, Mădălina Florentina PAVEL,
Elena STOICA, Loredana ZOICAN
Colegiul Național „SPIRU HARET”**

Mănăstiri, cetăți, biserici din Basarabia

este înălțată biserica nouă de iarnă "Sf. Gheorghe", anterior numită "a Înălțării Maicii Domnului". Clopotnița a fost construită în anul 1812 și avea 9 clopote.

După anul 1947 de aici au fost alungați călugării, iar mănăstirea a fost transformată într-un sanatoriu pentru copiii bolnavi de tuberculoză. Oficial închiderea mănăstirii a avut loc în 1962. La începutul anului 1989 locașul a fost redeschis, începându-se lucrările de restaurare.

Tehnici de construcție

Piatră, cărămidă

Descriere succintă (placa memoriala)

Placa memorială este situată la nivelul soclului peretelui de sud a bisericii Adormirea Maicii Domnului de la Mănăstirea Căpriană, deasupra mormântului este cavoul unde este îngropat mitropolitul și exarhul Gavriil Bănulescu-Bodoni

Tehnici de construcție

Placă de marmură cu inscripție săpată în piatră

Inscripții

Textul românesc al inscripției: "Aici se odihnește trupul înalt Prea Sfințintului Exarh Gavriil, Mitropolitul Chișinăului și al Hotinului, cavalerul ordenelor Sf. Andrei, cel dintâi chemat, Sf. Vladimir, gradul I, Sf. Alexandru și Sf. Ana, clasa I. Acest renumit păstor s-a născut în Transilvania în orașul Bistrița. După suferinți și nevoinți îndelungate pentru binele Bisericii în ultima decadă a vieții sale a construit Casa Arhiepiscopă cu seminarul ... și rezidind și înfrumusețând această biserică din Căpriană s-a odihnit întru Domnul de lucrurile sale în anul 1821, martie, 30 zile de la Mântuitor. Numele lui va trăi din Neam în Neam, înțelepciunea lui o vor rosti oamenii și lauda lui o va mărturisi biserica"

Elena DAVID, Marius Alexandru GRIGORE,
Darmina NIȚĂ, Mădălina Florentina PAVEL,
Elena STOICA, Loredana ZOICAN
Colegiul Național „SPIRU HARET”

Mănăstiri, cetăți, biserici din Basarabia

Descriere succintă – BISERICA SF. GHEORGHE

Biserica cea nouă, cu hramul Sf. Gheorghe a fost construită din cărămidă roșie, în anul 1903, pe locul fostei bisericii "Înălțarea Maicii Domnului". Arhitectura ei poartă amprenta eclecticii și a stilizării de tip pseudo-bizantin, conținând însă și unele elemente ale vechii arhitecturi moldovenești. Pictura din interior este bine păstrată. Recent a fost restaurat iconostasul. Planul bisericii este alungit și treflat în partea naosului și altarului.

Tehnici de construcție

Cărămidă roșie

❖ Manastirea Hincu

În 1678, într-o zonă de codru, la izvorul râului Cogalnic (cca. 55 km vest de Chisinau), marele stolnic Mihail Hancu înființează, la rugămintea fiicei sale, o mănăstire de maici. Bisericile din lemn și chiliile monahale în secolul XVII sunt deseori devastate de navalirea tatarilor. Din această cauză mănăstirea "Sf. Parascheva" periodic rămâne pustie. La 1835 este zidită din piatră biserica de vară în stil rus-bizantin, mai târziu la 1841 se înalță biserica de iarnă.

În perioada 1956-1990 mănăstirea este închisă de autoritățile sovietice, iar pe teritoriul ei a funcționat o bază de odihnă și de tratament a Ministerului Sănătății. În 1990, la cererea localnicilor din satele vecine, mănăstirea Hancu este redeschisă, devenind în scurt timp una dintre cele mai bine amenajate și vizitate de turiști comunități monahale.

În preajma mănăstirii se găsesc mai multe izvoare bogate în apă, unul dintre ele are o mineralizare sporită. Mănăstirea poate fi vizitată zilnic. Ghid local, taxe de intrare, spații de cazare disponibile.

**Elena DAVID, Marius Alexandru GRIGORE,
Darmina NIȚĂ, Mădălina Florentina PAVEL,
Elena STOICA, Loredana ZOICAN
Colegiul Național „SPIRU HARET”**

❖ Manastirea Hirjeuca

Manastirea este situata la 70 km nord-vest de Chisinau, in satul Hirjeuca. Pentru prima data in aceasta zona de codru a aparut o comunitate monahala in anul 1740, ceva mai tarziu sunt construite biserici si chilii din lemn. In prima jumatate a secolului XIX manastirea Hirjeuca cunoaste o perioada de inflorire, fiind plasata intr-un parc amenajat cu lacuri,

havuzuri si alei. Biserica de vara "Inaltarea Domnului" a fost zidita in 1836, care si prin structura ei este foarte asemanatoare Catedralei din Chisinau cu o arhitectura clasica.

Mai tarziu este construita si biserica de iarna "Sf. Spiridon". Manastirea avea o impresionanta biblioteca si o scoala pentru copiii clericilor. In 1922 biserica "Sf. Spiridon" este pictata in interior de vestitul pictor Pavel Piscareov. Insa in perioada sovietica manastirea este inchisa si pe teritoriul ei s-a deschis o statiune de tratament. In 1993 manastirea se redeschide. Aici se mai gaseste Izvorul "Tineretii", care are proprietati curative deosebite. Vizitatorii acestei zone pot face o excursie prin padurea de aici, considerata drept un valoros monument natural botanic.

❖ Cetatea Soroca

Cetatea Soroca a fost construită între 1543-1546 pe locul unei cetăți de lemn din epoca lui Ștefan cel Mare de meșteri din Transilvania în frunte cu Iacob, este situată în orașul Soroca pe malul drept al Nistrului.

Descriere succintă

În plan, incinta cetății reprezintă o circumferință cu diametrul de 37,5m. Pe perimetrul cetății, la aceeași distanță sunt situate patru turnuri rotunde (în plan) și unul de plan dreptunghiular. Grosimea zidurilor ce înconjoară cetatea este de 3,5 m, iar înălțimea turnurilor și a zidurilor cu metereze variază între 17 și 20 m.

În interior cetatea dispune de 3 niveluri. La nivelul inferior se aflau depozitele, tunelurile de intrare în citadelă, grajdurile pentru cai. La nivelul mediu se aflau încăperile de locuit și intrările în turnurile de pază. La nivelul de sus erau

Elena DAVID, Marius Alexandru GRIGORE,
Darmina NIȚĂ, Mădălina Florentina PAVEL,
Elena STOICA, Loredana ZOICAN
Colegiul Național „SPIRU HARET”

Mănăstiri, cetăți, biserici din Basarabia

situate tunurile și armamentul ostașilor, tot acolo era drumul de strajă de pe ziduri. Turnul principal (dreptunghiular în plan) al cetății era compartimentat în două niveluri: cel inferior fiind utilizat pentru intrare, iar cel superior fiind transformat într-un paraclis cu două compartimente: naos și altar. În centrul ogrăzii cetății era săpată o fântână.

Tehnici de construcție

Cetatea este înălțată din blocuri de piatră rudimentar șlefuită. Sistemul de boltire a încăperilor cetății utilizează pe larg bolțile semicirculare.

Semnificație patrimonială

Cetatea se află sub ocrotirea statului fiind declarată "Monument istoric național".

Stare de conservare

Satisfăcătoare

Date privitoare la restaurare

Lucrări de restaurare au fost efectuate la sfârșitul anilor 70 - începutul anilor 80 ai sec. XX.

Inscripții

În interiorul cetății V. Voițehovschi a descifrat următoarea inscripție: ("a construit acest castel Iacob").

❖ Cetatea Tighina

Cetatea Tighina se află în orașul Tighina, este din secolul XVI, fiind reconstruită în sec. XVII-XVIII. Este de o importanță internațională.

Descriere succintă

Cetatea de forma unui patrulater neregulat este amplasată pe malul drept, abrupt al Nistrului. Fiecare colț al patrulaterului este marcat de trei turnuri rotunde

Elena DAVID, Marius Alexandru GRIGORE,
Darmina NIȚĂ, Mădălina Florentina PAVEL,
Elena STOICA, Loredana ZOICAN
Colegiul Național „SPIRU HARET”

Mănăstiri, cetăți, biserici din Basarabia

și unul pentagonal. La mijlocul fiecărui zid exterior erau situate porți de intrare cu turnuri de strajă. Zidurile late (2,5-3 m) și înalte din piatră de calcar și cărămidă au fost întărite cu zece bastioane pentru artilerie la colțuri și cu unsprezece turnuri. Partea de jos a citadelei este fortificată cu trei ziduri și două turnuri. Fiind cucerită de Soliman Magnificul (1538), cetatea este reconstruită după proiectul arhitectului Sinan, căpătându-și planul actual. În anii 1705-1707 cetatea este modernizată de domnitorul Moldovei A. Cantemir. După încheierea războaielor ruso-turce (1768-1772, 1806-1812) cetatea devine posesiunea autorităților militare rusești, care, până în prezent, funcționează acolo.

Tehnici de construcție

Zidărie

❖ Manastirea RUDI

Datare

1777

Localizare

Județul Soroca: Mănăstirea "Rudi"

Descriere succintă

Biserica Sf. Treime a mănăstirii Rudi a fost construită în 1777, pe moșia fraților Andronache și Teodor Rudi, cu mijloacele lor și ale negustorului Donciul din Movilău (Podolia). Ea a fost finisată la 1828. Apariția bisericii și mănăstirii Rudi este legată de legenda existenței în localitate a unui izvor, cu apă "făcătoare de minuni". În anul 1846, printr-o decizie a autorităților eparhiale, mănăstirea (pe atunci "schitul") Rudi a fost închisă. Activitatea mănăstirii a fost reluată peste 75 de ani, la 24 octombrie 1921 la insistența lui Visarion Puiu.

Afară de bisericile de vară și de iarnă existente deja, în această perioadă se construise 8 chilii pentru frați, o bucătărie, depozite, un bloc de piatră cu trei balcoane, o școală pentru dascăli, care în 1940 a fost transferată la Bălți. În anul 1948 autoritățile sovietice închid din nou mănăstirea. Ea este redeschisă abia în 1992.

Ctitori: Frații Andronache și Teodor Rudi; negustorul Donciul din Movilău

**Elena DAVID, Marius Alexandru GRIGORE,
Darmina NIȚĂ, Mădălina Florentina PAVEL,
Elena STOICA, Loredana ZOICAN
Colegiul Național „SPIRU HARET”**

❖ Manastirea SAHARNA

Autor/Ctitor

Sunt cunoscuți doar ctitorii din sec. XVIII-XIX: egumenul Paisie ș.a.

Datare

Ante 1495, reîntemeiată la 1776

Localizare

Județul Orhei: Saharna

Descriere succintă

Complexul monastic este situat într-unul din defileurile pitorești din apropierea satului Saharna, la 14 km de stația de cale ferată Râbnița, pe malul drept, abrupt al Nistrului. Nucleul istoric al mănăstirii l-a constituit vechiul schit rupestru de la Saharna (vezi: "Mănăstirea rupestră de la Saharna"), care datează, posibil din sec. XV. Faptul, că satul "Zăharna" este pomenit din 1495, indică posibilitatea existenței schitului până la această dată.

La o depărtare de 200 de metri de schit se află actuala mănăstire de zid Saharna, cu hramul "Sfânta Treime". Pe la 1818, în timpul egumenului Paisie a fost începută zidirea bisericii mari de vară și a unei clopotnițe de piatră. Lucrările s-au terminat la 1821, în timpul egumenului Tarasie, iar lăcașului i s-a conferit hramul "Sf. Treime" de către Mitropolitul Veniamin al Moldovei. În 1837, pe timpul egumenului Onisifor s-a renovat iconostasul și s-a construit un corp de clădiri pentru frați. În anul 1863, pe timpul egumenului Serafim a fost zidită biserica de iarnă cu hramul "Adormirea Maicii Domnului". În anul 1900, în timpul egumenului Iosif, s-a construit, în afara curții, un corp de case din piatră pentru moară și magazie, iar în 1911, sub conducerea egumenului ieromonah Inochentie, s-a zidit arhondaricul, magaziiile pentru pâine și câteva chilii pentru frați.

În incinta mănăstirii este îngropat întemeietorul școlii agricole din satul Saharna, moșierul N.C. Apostolopulos, decedat în 1907. Pe teritoriul mănăstirii au existat în trecut 22 de cascade.

Deși mănăstirea era înfloritoare în anii 50, ea a fost închisă de autoritățile sovietice în anul 1964. În incinta mănăstirii a fost organizat un spital de psihiatrie, devastându-i-se avutul.

Mănăstirea a fost redeschisă în 1991. Tot atunci au fost reparate clădirile bisericilor.

Tehnici de construcție

Construcții din piatră și cărămidă

❖ Biserica Înălțării Domnului

Datare

1807

Localizare

Municipiul Chișinău: Chișinău, str. Gr. Ureche 58

Descriere succintă

Se află în partea veche a orașului și a fost construită de comunitatea bulgară. Din 1815 i s-a acordat statutul de Catedrală. Are în plan o formă alungită cu naosul lărgit deasupra căruia se înalță o turlă. Absida altarului este semicirculară. Turnul-clopotniță este alipit, având și funcția de pridvor. Poartă influența stilului baroc, elemente ale căruia sunt prezentate în decorul interior (pilaștrii, cornișele) și cel exterior (turlele, firidele semicirculare, 3 portaluri, care marchează fațadele). Pictura interioară a fost executată de P. Pisariov (1936).

Tehnici de construcție

Zidărie

❖ Biserica SF.GHEORGHE (Chisinau)

Datare

1901

Localizare

Municipiul Chișinău: Chișinău

Descriere succintă

A fost construită pe locul unei biserici construite în 1852 între blocul spitalului și cel al farmaciei. Are un plan tradițional structurat în pronaos, naos și altar.

Exteriorul decorat cu ferestre dreptunghiulare, ovale, cu ancadramente și cornișe poartă amprente stilului neoclasic.

Impresionează prin fastuozitate interiorul bisericii. Podeaua este acoperită cu plăci de teracotă franceză, în ferestrele altarului se află instalat un vitraliu cu scena Înălțării lui Hristos.

Autorul iconostasului este A. Șirokii.

Dintre cele trei cupole, care dominau acoperișul, până azi s-a păstrat doar una, cea de deasupra pronaosului.

Tehnici de construcție

Zidărie

Elena DAVID, Marius Alexandru GRIGORE,
Darmina NIȚĂ, Mădălina Florentina PAVEL,
Elena STOICA, Loredana ZOICAN
Colegiul Național „SPIRU HARET”

Biserici din lemn

În arta Moldovei medievale un loc important revenea arhitecturii bisericilor de lemn. Mai accesibil decât piatra și mai ușor prelucrabil, lemnul a fost timp de secole materialul principal din care se construiau bisericile rurale. Din cele 775 de biserici pomenite de Ștefan Ciobanu pe paginile "Anuarului Comisiunii Monumentelor Istorice" ("secția Basarabia", 1924) - biserici pe care autoritățile rusești le-au găsit în Basarabia după anul 1812, doar 40 erau zidite din piatră, iar 1 din cărămidă, restul fiind din lemn. Dorința de înlocuire a acestor biserici cu ctitorii mai bogate din piatră, manifestate pe parcursul sec. XIX, incendiile dese, distrugerile și nepăsarea sau reaua voință a autorităților din perioada sovietică, ne-au văduvit de 99 la sută din acest patrimoniu. Cu toate acestea, anume în aceste biserici de lemn conservate din sec. XVIII și XIX s-a păstrat cea mai interesantă și cea mai autentică pictură de icoane, - pictură de tradiție bizantină sau naiv populară, neafectată de spiritul nivelator al academismului și realismului naturalist din sec. XIX-XX.

Arhitectura bisericilor de lemn din Basarabia amintește mult de arhitectura caselor obișnuite țărănești, adesea deosebirile rezumându-se la crucea din vârful acoperișului, la clopotniță și la absida în șase muchii, orientată spre est, inexistentă la edificiile laice.

Majoritatea acoperișurilor din șindrilă ale bisericilor de lemn erau rotunjite, având scurgeri în patru ape. Specifice erau și clopotnițele de lemn, așezate la o anumită depărtare de locașe sau înălțate deasupra pridvorului. Interiorul bisericilor de lemn era similar celor din piatră, dispunând de spațiile altarului, naosului și pronaosului. Uneori pronaosul era precedat de un exonartex (pridvor) închis sau deschis, orientat de obicei spre sud.

Astăzi în Republica Moldova sunt atestate doar circa 30 de biserici de lemn conservate, din cele peste 700 existente la 1812. Și, trebuie de spus, că ele se află pe cale de dispariție.

*Biserica Sfinții Arhangheli,
Petrușeni, releveul fațadei*

Mănăstiri, cetăți, biserici din Basarabia

Drept una din cele mai vechi biserici de lemn din Basarabia este considerată Biserica "Sfinții Arhangheli" din Petrușeni, construită la 1702. Această biserică este un model elocvent de arhitectură de cult de factură populară, meșterii rurali urmând fidel tradițiile vechii arhitecturi medievale a lemnului.

Alt exemplu caracteristic de arhitectură rurală, tipic în seria monumentelor acestui gen, ni-l oferă biserica de lemn a satului Târnova. Utilizarea prispei cu stâlpi din lemn, apropiere și mai mult acest monument de estetica arhitecturii casei țărănești.

Trăsături comune cu monumentul menționat mai sus găsim la bisericile de lemn a satelor Hiliuți (Râșcani), Pererâta (1771), Hoginești și la multe altele. Continuitatea tradițiilor autohtone în prelucrarea lemnului se resimte în arhitectura bisericilor din satele Horodiște (1797), Palanca (răsucea sec. XVIII -XIX) și Vorniceni (1839). Biserica din Vorniceni este interesantă și datorită faptului că este înălțată pe un "soclu" de piatră, că are pereții tencuiți și că dispune de o clopotniță masivă octogonală de lemn, situată deasupra pronaosului.

Biserica Sfântul Arhanghel Mihail, Hiliuți, vedere dinspre sud

În a doua jumătate a secolului XIX intervin schimbări esențiale în evoluția bisericilor de lemn din Basarabia. Spre deosebire de epocile precedente, construcțiile de lemn din această perioadă sunt puternic influențate de arhitectura locașelor de piatră.

Un exemplu caracteristic în această privință este biserica cu Hramul Sfânta Treime din satul Larga (Edineț), înălțată în anul 1897.

Monumentală și spațioasă, bogat decorată, cu clopotniță în trei caturi alipită la pronaos, cu imitații de "zacomare" specifice arhitecturii rusești medievale de piatră, cu turla principală pe tambur octogonal, această biserică din punct de vedere stilistic aproape nu are nimic comun cu arhitectura tradițională a bisericilor de lemn basarabene. Ea se înscrie cu mult mai bine în "stilul eclectic", atât de popular la răscrucea secolelor XIX și XX. Acest "eclectism", enunțat în arhitectura bisericii din satul Larga, atestă epoca finală în dezvoltarea arhitecturii locașelor de lemn de pe teritoriul Basarabiei.

**Elena DAVID, Marius Alexandru GRIGORE,
Darmina NIȚĂ, Mădălina Florentina PAVEL,
Elena STOICA, Loredana ZOICAN
Colegiul Național „SPIRU HARET”**

Bibliografie :

- ❖ Cetăți de pe Nistru, Chișinău, 1998, p. 73-104
- ❖ Памятники искусства Советского Союза: Украина и Молдавия. Справочник-путеводитель. Москва-Лейпциг, 1982, стр. 482, 483
- ❖ T. Stăvilă, C. Ciobanu, T. Diaconescu. Patrimoniul cultural al Republicii Moldova, Chișinău, Ed. "ARC" și "Museum", 1999
- ❖ Енциклопедия. Литература ши арта Молдовей, вол. II. Articolul "Сорока, четатя"
- ❖ Д.Н. Гоберман, По Молдавии. Ленинград, "Искусство", 1975, стр. 92-95
- ❖ Ghid de monumente și schituri istorice din Republica Moldova, Chișinău, 1995, p.32, 33
- ❖ Gheorghe Postică, Nicolae Constantinescu. Căpriana, Repere istorico-arheologice. Chișinău, Ed. "Știința", 1996
- ❖ Luminița Ilvițchi. Mănăstirile și schiturile din Basarabia. Chișinău, Ed. "Museum", 1999
- ❖ Nicolae Țăganco. "Mănăstirea Rudi" în buletinul Comisiunii Monumentelor istorice (secția Basarabia), Chișinău, 1928
- ❖ Luminița Ilvițchi. "Mănăstirile și schiturile din Basarabia", Chișinău, Ed. "Museum", 1999, p. 82-84
- ❖ Ghid de monumente și schituri istorice din Republica Moldova, Ed. UNESCO 1995, p. 38-39
- ❖ Chișinău. Enciclopedia, Chișinău, 1997, p.87
- ❖ "Magazin Istoric"
- ❖ INTERNET (www.monumente.md ; www.turism.md www.mitropolia.md)